

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

UDC 339.9.012

Monika Artman,

Wyższa Szkoła Społeczno Gospodarcza z siedzibą w Przeworsku, Przeworsk, Polska

e-mail: monika_artman@o2.pl

STREFY UPZYWILEJOWANE EKONOMICZNIE W GOSPODARCE ŚWIATOWEJ

Streszczenie: Strefy uprzywilejowane ekonomicznie nie są tworem XX, czy też XXI wieku, gdyż ich podstawy można rozpoznać już w średniowieczu. Minęło już ponad pół wieku, od powstania pierwszych współczesnych nam uprzywilejowanych stref ekonomicznych. Na przestrzeni czasu strefy te ewoluowały zmieniając ciągle zasady funkcjonowania i kształt, a ich liczba na świecie wskazuje na ciągły przyrost. Pomimo długiego czasu istnienia stref uprzywilejowanych ekonomicznie, ich główny cel nie uległ znaczącej zmianie. Do niewątpliwych dążeń stref uprzywilejowanych, o których mowa w artykule, należą przede wszystkim: rozwój ekonomiczny, rozwój eksportu oraz wzrostu w sektorze zatrudnienia – są to główne cele tworzenia tego instrumentu polityki gospodarczej, do których dochodzą inne czynniki odmiennie ze względu na rodzaj strefy np. popularny w ostatnich latach wzrost innowacyjności, czy też nacisk na wzmocnienie konkurencyjności w danym regionie. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie rodzajów stref uprzywilejowanych ekonomicznie oraz wskazanie kierunków ich rozwoju na przestrzeni kilku lat funkcjonowania. W publikacji położono nacisk na przedstawienie potencjału rozwoju światowych stref uprzywilejowanych ekonomicznie. W tym celu wykorzystano metodę opisową.

Słowa kluczowe: strefy uprzywilejowane ekonomiczne, specjalne strefy ekonomiczne, obszar uprzywilejowany, strefa gospodarcza.

Monika Artman,

University of Socio-Economic Przeworsk, Przeworsk, Republic of Poland

e-mail: monika_artman@o2.pl

ECONOMICALLY PRIVILEGED ZONES IN THE WORLD ECONOMY

Abstract. Economically privileged zones were not created in the 20th or the 21st centuries as their basics were seen in the Middle Ages. More than half a century has passed since the first modern economically privileged zones were established. Over time, the zones have evolved constantly changing their operation principles and form; the number of zones on the global scale reflects their continual growth. The major objective of economically privileged zones has not substantially changed despite lasting existence of the zones. Apparent targets of economically privileged zones presented in the article are as follows: economic development, export development as well as growth in employment sector – these are main objectives of forming the instrument of economic policy, which are connected with the factors peculiar to a certain zone, for example innovation-based growth which has been popular in recent years or the emphasis on strengthening the competitiveness in the region. The purpose of the paper is to describe the types of economically privileged zones and to indicate the direction of their development over a few years of operating. The publication dwells on the development potential of global economically privileged zones. To accomplish the identified goals the descriptive research method is applied.

Keywords: economically privileged zones, special economic zones, privileged area, economic zone.

JEL Classification: F20; L51; O29

I. WPROWADZENIE

Strefy uprzywilejowane ekonomicznie stanowią wyodrębniony system gospodarczy o odmiennych zasadach i warunkach funkcjonowania w stosunku do pozostałej części gospodarki w danym kraju. Jest to selektywne narzędzie do realizacji założonej polityki ekonomicznej, która przede wszystkim oparta jest na dyskryminacji terytorialnej. Innymi słowy specjalne strefy uprzywilejowane to wydzielony, niezamieszkały obszar terytorium, na którym możliwe jest prowadzenie działalności gospodarczej na tzw. warunkach prewencyjnych. Idea ta nie powstała w XX wieku, jak podają niektóre źródła, była znana już dużo wcześniej pod innymi określeniami.

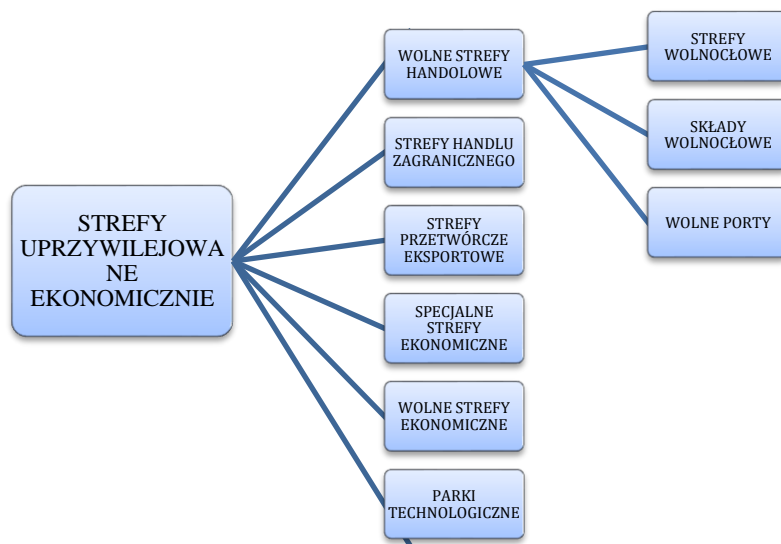
W dostępnej literaturze przedmiotu można odnaleźć wiele definicji stref uprzywilejowanych ekonomicznie. Najczęściej strefa ta opisywana jest jako pewna enklawa gospodarcza, na obszarze której funkcjonują systemy: formalno-prawny, administracyjny oraz ekonomiczny, które współgrając ze sobą umożliwiają wydajniejsze wykorzystanie zasobów produkcji¹. Regulacja prawna na terenach stref uprzywilejowanych dotyczy najczęściej kwestii korzystania z ulg podatkowych, danin publicznych, preferencji kredytowych lub zmniejszenia podatków. W niektórych ze stref uprzywilejowanych zostaje ograniczona integracja organów kontroli oraz dokonuje się uproszczenia zasad rachunkowości. Celem wdrażenia odrębnych przepisów finansowych i prawnych jest przede wszystkim zdobycie zainteresowania inwestorów, co w rezultacie przekłada się na przyspieszenie rozwoju gospodarczego określonego terenu.

Według Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) określone strefy uprzywilejowane stanowią wyodrębniony obszar danego państwa, który z reguły charakteryzuje się korzystną lokalizacją pod względem geograficznym, a także dostatecznie rozbudowaną infrastrukturą, w której można prowadzić działalność produkcyjną, a następnie handlową. Ponadto obszar strefy uprzywilejowanej poddany jest wyłączeniu fiskalnemu i celnemu².

Z kolei K. Budzowski podkreśla, że strefa uprzywilejowana ekonomicznie (sensu largo) to *obszar gospodarczy posiadający odrębne (z reguły korzystniejszy, umożliwiające tańsze i efektywniejsze wykorzystanie czynników produkcji będących w dyspozycji danego państwa) system ekonomiczno-finansowy, administracyjny, formalno-prawny, w stosunku do którego określone państwo zdecydowało się na ograniczenie swoich uprawnień lub przyznało specjalne preferencje w celu określenia pewnych korzyści ekonomicznych, czy też społecznych, itp.*³.

Analizując literaturę przedmiotu można wskazać wiele określeń definiujących strefy uprzywilejowane ekonomicznie. Mnogość terminów tego pojęcia wynika z wielu czynników, wśród których jako najważniejsze plasują się: liczba rodzajów stref oraz próby przetłumaczenia tego terminu stosowanego zagranicą na język polski.

W celu przedstawienia istniejących rodzajów stref uprzywilejowanych ekonomicznie, na rysunku nr 1 zaprezentowano podział stref z uwzględnieniem zakresu działalności gospodarczej i stanu zorganizowania.

Rysunek 1. Podział specjalnych stref ekonomicznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: K. Budzowski, *Ekonomiczne problemy handlu międzynarodowego*, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne, Kraków 2008, s. 192-194.

¹ K. Budzowski, *Ekonomiczne problemy handlu międzynarodowego*, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne, Kraków 2008, s. 189.

² *World Investment Report*, United Nations, New York and Geneva 2002, s. 214.

³ K. Budzowski, *Ekonomiczne problemy handlu międzynarodowego*, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne, Kraków 2008, s. 190.

Pierwsza z wyróżnionych rodzajów stref uprzywilejowanych to wolne strefy handlowe, do których zaliczyć można: składy wolnocłowe w portach morskich, sklepy wolnocłowe w portach morskich i lotniczych oraz porty i składy znajdujące się przy portach. Wyróżnione obszary określa się mianem zorganizowanych przestrzeni, gdzie działalność gospodarcza nie podlega opłatom fiskalnym. Wolne strefy handlowe należą do jednych z najstarszych wyróżnionych na rysunku nr 1 kategorii stref uprzywilejowanych. Taki rodzaj stref nie jest z pewnością ideą XX czy też XXI wieku, jak podają niektóre źródła, gdyż wolne porty znane były już w starożytności⁴. Z kolei silny rozwój tego rodzaju strefy uprzywilejowanej miał miejsce w Hanzie niemieckiej. U schyłku XIX wieku funkcjonowanie obszarów celnych w pewnym zakresie nawiązywało do idei XVIII-wiecznego Wolnego Portu w Gibraltarze. Z kolei na określonych strefach portów zlokalizowanych w Niemczech, Szwecji oraz Dani możliwe było magazynowanie towarów bez konieczności dokonywania opłat celnych.

Drugim opisywanym rodzajem stref uprzywilejowanych ekonomicznie jest strefa handlu zagranicznego, która znana jest głównie z funkcjonowania na terytorium Stanów Zjednoczonych. Strefa handlu zagranicznego w Stanach Zjednoczonych rozwinęła się podczas największego kryzysu gospodarczego, który miał miejsce w latach 1929-1933. To właśnie w tym okresie podjęto pewne kroki w celu stabilizacji sytuacji ekonomicznej, czego wynikiem była ustawa o strefach handlu zagranicznego wprowadzona przez prezydenta F. D. Roosevelta, często przedsięwzięcie to opisywane jest w literaturze przedmiotu jako tzw. New Deal. Powołane w tym okresie strefy specjalne miały na celu przede wszystkim: wymianę handlu na skalę międzynarodową oraz zmniejszenie stopy bezrobocia.

Następnym rodzajem stref uprzywilejowanych ekonomicznie jest strefa przetwórczo ekonomiczna. Ten rodzaj stref został powołany głównie w celu zintensyfikowania produkcji eksportowej. Jednakże, aby możliwe było zastosowanie tego rodzaju strefy specjalnej konieczny jest dostateczny rozwój infrastruktury oraz adekwatne zasoby siły roboczej zlokalizowane w miejscu docelowym. Pierwowzorem eksportowej strefy przetwórczej (ESP) jest strefa utworzona w 1959 r. w Shannon (północna Irlandia). Z kolei następne występowanie tej kategorii stref można zlokalizować głównie w krajach azjatyckich (np. Korea, Filipiny, Indie, Tajwan, Malesja, Dominikana)⁵. Na obszarze strefy przetwórczo ekonomicznej przeważa produkcja w następujących obszarach: przemysł elektroniczny, przetwórstwa spożywczo-rolne oraz

przemysł odzieżowy. Do głównych czynników, które mają za zadanie przyciąganie potencjalnych inwestorów należą: uproszczone procedury celne i zwolnienia z opłat podatkowych. Ten rodzaj stref uprzywilejowanych charakteryzuje się również dobrym połączeniem z głównymi szlakami transportowymi, jak i dostatecznie wysokim poziomem rozwoju infrastruktury na tym obszarze.

Kolejny rodzaj stref uprzywilejowanych ekonomicznie to specjalne strefy ekonomiczne (SSE). Bazując na ujęciu prawnym, są to strefy wydzielone na obszarze danego państwa, w którym nie funkcjonują przepisy dotyczące krajowej regulacji działalności gospodarczej⁶. Z kolei analizując aspekt ekonomiczny, można stwierdzić, że specjalne strefy ekonomiczne stanowią instrument nieaktywnej polityki gospodarczej danego państwa. Zasadniczo, na terenie wydzielonych obszarów specjalnych stref ekonomicznych państwo ma możliwość wprowadzenia odrębnych regulacji prawnych dotyczących kwestie podatkowe, inwestycyjne, celne, czy też administracyjne. Głównym celem utworzenia specjalnych stref ekonomicznych jest wsparcie rozwoju gospodarczego w danym obszarze państwa. Analizując literaturę przedmiotu niejednokrotnie specjalne strefy ekonomiczne opisywane są jako gospodarka światowa, która poprzez swoją działalność uczestniczy w kreowaniu korelacji na rynku międzynarodowym. Jak podaje R. Pastusiak, w tej kategorii tworzonych stref uprzywilejowanych uczestniczą z reguły inwestorzy z kapitałem zagranicznym⁷.

Kolejnym z wyróżnionych kategorii stref uprzywilejowanych ekonomicznie jest wolna strefa ekonomiczna, która jest składową opisaną we wcześniejszych akapitach niniejszego artykułu stref. Dla przykładu można wskazać możliwość funkcjonowania składu portowego, który tym samym cechuje się atutami charakterystycznymi dla specjalnej strefy ekonomicznej. Takie rozwiązanie zostało np. zastosowane w Porcie Klang w Malesji.

Ostatnią z opisywanych w tym artykule kategorii stref uprzywilejowanych ekonomicznie jest ukształtowana w drugiej połowie XX wieku, strefa nazywana parkiem technologicznym. Jak podaje ustawa o finansowym wsparciu inwestycji park przemysłowy stanowi zespół nieruchomości charakteryzujący się posiadaniem infrastruktury technologicznej uzyskanej na wskutek restrukturyzowania przedsiębiorstwa, czego podstawą prawną jest umowa cywilnoprawna w celu dążenia do przepływu technologii pomiędzy przedsiębiorstwami, a jednostkami naukowymi (z której jedna z wymienionych stron jest przedstawicielem

⁴ M. Guangwen, *The Theory and Practise of Free Economic Zones: A case Study of Tianjin*, Heidelberg 2003, s. 25.

⁵ Z. Wołodkiewicz-Donimirki, *Specjalne strefy ekonomiczne w świecie*, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, 1994, s. 2.

⁶ A. Bazydło, M. Smętkowski, *Specjalne strefy ekonomiczne- światowe zróżnicowanie instrumentów*, [w:] Kryńska E. (red.) *Polskie specjalne strefy ekonomiczne- zamierzenia i efekty*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000, s. 17.

⁷ R. Pastusiak, *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s.96.

jednostki samorządu terytorialnego)⁸. Z kolei park naukowy to organizacja reprezentowana przez wyspecjalizowany podmiot, która docelowo dąży do podniesienia poziomu zamożności lokalnej społeczności, wykorzystując w tym celu promowanie konkurencyjności i kultury lokalnej wśród sektora instytucji badawczo-naukowych oraz sektora biznesu. Efektami funkcjonowania parków technologicznych są między innymi: nowe miejsca pracy w obszarze zaawansowanych pod względem technologicznym dziedzin oraz promocja i rozwój danego regionu na skutek zwiększenia wpływów wynikających z opłat dokonywanych przez zatrudnionych pracowników i przedsiębiorstwa.

II. OBSZARY UPRIWILEJOWANE EKONOMICZNIE

1. Główne cechy obszarów uprzywilejowanych ekonomicznie

Jak podaje A. Durski, uprzywilejowane strefy ekonomicznie o profilu produkcyjnym charakteryzują się następującymi cechami⁹:

a) państwa, które decydują się na utworzenie na swoich terenach stref produkcyjnych dążą przez to do wzbudzenia zainteresowania zagranicznych inwestorów. Wiele z firm zagranicznych podejmuje się ulokowania swoich produkcji w tych strefach, ponieważ ich sytuacja w krajach macierzystych wskazuje na niestabilną. Duża grupa z nich przenosi swoją działalność do danej strefy uprzywilejowanej na ograniczony okres czasu (z reguły krótki), nie dokonując tym samym inwestycji o długim okresie zwrotu;

b) od przedsiębiorstw funkcjonujących w tych strefach oczekuje się przede wszystkim produkcji na eksport (jest to obligatoryjne w strefach eksportowych). Podstawą regulacji w tym obszarze stanowią systemy specjalnych udogodnień dedykowanych dla takiego typu produkcji;

c) zakres produkcji w strefach uprzywilejowanych z reguły ma charakter pracointensywny. Do

typowych branż strefowych należą: produkcja części samochodowych, obuwia, odzieży i tekstyliów, produkcja wyrobów elektronicznych wraz z montażem ich podzespołów. W zależności od potencjału danego regionu, w takich strefach uprzywilejowanych z reguły funkcjonują przedsiębiorstwa zajmujące się przetwarzaniem lokalnych surowców. Dla przykładu można podać: wyroby z drewna, produkcja chemikaliów itp.);

d) strefy o profilu produkcyjnym w krajach rozwijających się posiadają zdecydowanie lepiej rozbudowaną infrastrukturę, niżeli inne regiony na terytorium tego kraju. Głównie odnosi się to do jakości lotnisk, portów, łączności i kanalizacji, dróg komunikacyjnych oraz zaopatrzenia w energię;

e) koszty związane z sektorem siły roboczej w strefach produkcyjnych plasują się na niskim poziomie, w przeciwieństwie do płac które podlegają dynamicznemu wzrostowi. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest szybszy wzrost poziomu wydajności pracy, niżeli wielkość płac;

f) w strefach ekonomicznych funkcjonuje swoboda obrotu dewizowego, z uwzględnieniem swobód repatriacji zysków;

g) za najistotniejszych zaletę strefy ekonomicznej uważa się optymalne uproszczenie procedur formalnoprawnych, jak i przepisów podejmujących regulację działalności gospodarczej. Z reguły wszystkie kwestie dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej można załatwić w jednym strefowym urzędzie administracyjnym.

2. Strefy uprzywilejowane na świecie

Jak podaje Międzynarodowa Organizacja Pracy (ILO), w 2007 roku szacowano na arenie międzynarodowej występowanie ok. 2300 stref uprzywilejowanych pod względem ekonomicznym, w których łączną liczbę zatrudnienia znalazło ponad 66 milionów ludzi. Tabela nr 1 przedstawia rozmieszczenie stref uprzywilejowanych ekonomicznie w wybranych regionach świata.

Tabela 1. Rozmieszczenie specjalnych stref ekonomicznych na świecie

LP.	LOKALIZACJA	LICZBA STREF UPRIWILEJOWANYCH EKONOMICZNIE
1.	AMERYKA	540
2.	AZJA I PACYFIK	991
3.	KRAJE AFRYKI (LEŻĄCE NA POŁUDNIE OD SAHARY)	114
4.	ŚRODKOWY WSCHÓD ORAZ AFRYKA PÓLNOČNA	213
5.	AUSTRALIA I OCEANIA	443
6.	W SUMIE	2301

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Special Economic Zones, performance, lessons, learned, and implications for zone development, The World Bank Group, Washington 2008, no 26.

⁸ Ustawa z dnia 20 marca 2002 roku o finansowym wsparciu inwestycji, Dz. U. z 2002 r. Nr 41, poz. 363 z późn. zm., Dz. U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104.

⁹ A. Durski, *Strefy uprzywilejowane w gospodarce światowej, Sprawy Międzynarodowe*, 1988, nr. 10.

Szacuje się, że obecnie strefy uprzywilejowane funkcjonują w 116 krajach, podczas gdy dla porównania można przytoczyć szacowanie tej wartości z 1975 roku, gdzie działały one zaledwie w 25 państwach. Niewątpliwie różnica wynikająca z przytoczonego zestawienia wskazuje na ciągłą ewolucję obszarów uprzywilejowanych.

Wśród liderów posiadania stref uprzywilejowanych ekonomicznie na terenie macierzystego kraju, figurują Stany Zjednoczone- na terenie których szacuje się występowanie 366 specjalnych stref ekonomicznych. W obszarach tych stref zlokalizowane są przede wszystkim formy zajmujące się branżą samochodową, a także producenci dedykujący swoje komponenty dla przemysłu samochodowego. Do głównych motywatorów przemawiających do lokalizacji działalności potencjalnych inwestorów na wskazanych obszarach jest zwolnienie z opłat celnych za import surowców i półfabrykatów. Następnym przykładem państwa, które figuruje wśród dużej liczby występowania stref uprzywilejowanych ekonomicznie jest Meksyk, która posiada ich ok. 110. Strefy te nazywane są potocznie maquiladora i z reguły rozmieszczane są na pograniczu ze Stanami Zjednoczonymi- wokół miast: Matamores, Ciudad Juarez oraz Tijuana. Meksykańskie strefy uprzywilejowane ekonomicznie są ważnym instrumentem politycznym mającym na celu: prowadzenie polityki proeksportowej oraz zmniejszenie stopy bezrobocia. U schyłku XX wieku na ich terytorium zlokalizowane przedsiębiorstwa umożliwiały podjęcie pracy dla ok. 550 000 osób, a tym samym eksportowały towary przekraczające w sumie 5 mld dolarów (co wówczas stanowiło 30% eksportu Meksyku).

Jak zostało to już wcześniej ukazane w niniejszym artykule, liczba stref uprzywilejowanych wzrasta na przestrzeni lat, czego najlepszym przykładem są ostatnie dwie dekady. Ma to miejsce również w pozostałych krajach Ameryki Środkowej oraz Wysp Kanaryjskich.

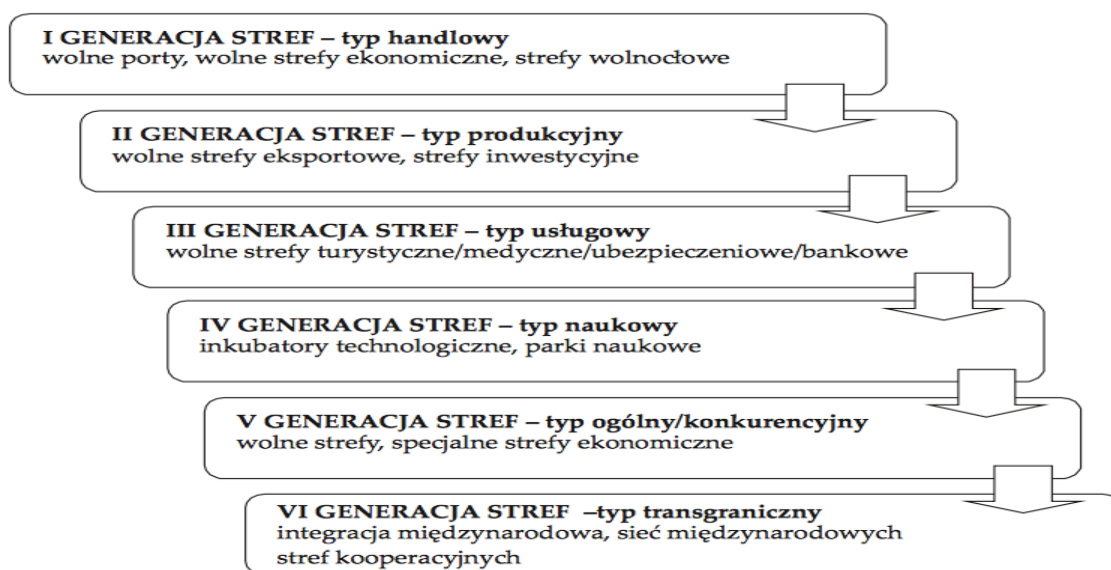
Przeznaczeniem towarów, które zostały wytworzone na tych terenach jest docelowo rynek amerykański. Analizując rozwój stref uprzywilejowanych ekonomicznie na terenie tego kraju można stwierdzić, że została dokonana tam dywersyfikacja struktury gospodarczej. Pod wpływem inwestycji w przemyśle elektronicznym i odzieżowym, dokonano również przekształcenia w obszarze struktury eksportu tego kraju (zmniejszenie udziału produktów rolnych, na rzecz elektroniki i tekstyliów).

Również dużą popularność osiągnęły strefy uprzywilejowane ekonomicznie pochodzące z Azji. Utworzenie tychże stref na terenach azjatyckich było następstwem reform z końca lat 70 tj. „stopniowe otwarcia”, czy też „jeden kraj, dwa systemy”. Strefy powołane w Chinach stanowią źródło ciągłego napędzania rozwoju ekonomicznego tego państwa- wzrostu inwestycji zagranicznych lokowanych w tym państwie oraz wzrostu poziomu życia mieszkającej tam ludności. Aktualnie gospodarka Chińska opisywana jest jako jedna z najsukcesyjnej i najszybciej rozwijających się systemów gospodarczych na całym świecie.

Uwzględniając pozostałe rejony świata należy stwierdzić, że żaden nie zdobył tak dużej popularności, jak to ma miejsce np. w Azji, czy też Ameryce Północnej. Niemniej jednak, zauważalna jest tendencja rosnąca szacująca ich liczbę.

3. Kierunki zmian w funkcjonowaniu stref uprzywilejowanych ekonomicznie na świecie

Poddając analizie ostatnie 50 lat można zauważyć, że w zakresie działalności stref uprzywilejowanych ekonomicznie dokonywały znaczące zmiany. Ciągłe ewoluowanie stref uprzywilejowanych ekonomicznie umożliwiało dostosowywanie się do coraz to nowych warunków funkcjonowania oraz potrzeb gospodarki danego kraju. Na rysunku nr 2 zostały przedstawione etapy ewolucji stref uprzywilejowanych ekonomicznie.

Rysunek 2. Etapy ewolucji stref uprzywilejowanych

Źródło: M. Guangwen, *The Theory and Practise of Free Economic Zones: A case Study of Tianjin*, Heidelberg 2003, s. 21.

Obecnie zauważyć można trend dotyczący tworzenia się powiązań kooperacyjnych i klastrów (IV generacja stref). Strefy te nastawione są głównie na rozwój wiedzy, a co za tym idzie pozyskanie wysoko wykształconej kadry personalnej (typ naukowy). W literaturze przedmiotu wyróżniane są cztery rodzaje stref uprzywilejowanych o charakterze naukowym. Są one następujące:

- parki naukowe (np. Stanford Research);
- parki naukowo przemysłowe (np. Shanghai Zizhu);
- technopolie (np. Montreal);
- przemysłowe parki wysokich technologii (np. Dolina Krzemowa- San Francisco).

Interesującym aspektem jest również struktura własnościowa regionów uprzywilejowanych ekonomicznie. Na przestrzeni lat można zauważyć wzrost udziałów stref prywatnych na obszarze całego świata- co przedstawia tabela nr 2.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2, zdecydowana połowa (62% spośród 2301) została utworzona na wskutek inicjatywy prywatnych działalności, jak i jest przez nich w dalszym ciągu zarządzana. Zaprezentowane dane z tabeli 2 można w celu porównania zestawzić ze statystykami z lat 80-tych, kiedy ponad 75% ze wszystkich stref uprzywilejowanych ekonomicznie były zarządzane przez działaczy publicznych. Do jednych z realnych przyczyn zmiany trendów w tym zakresie może być opinia, która podaje, że strefy prywatne są efektywniejsze od stref zarządzanych przed podmioty

państwowe lub też brak środków na tworzenie kolejnych stref uprzywilejowanych¹⁰. Warto w tym miejscu również zauważyć specyficzną lokalizację stref prywatnych, które bardzo często tworzone są w pobliżu dobrze rozwiniętej infrastruktury, co zdecydowanie przekłada się na obniżenie kosztów. Ponadto, strefy prywatne osiągają wyższe przychody od swoich najemców, dlatego też strefy te wykazują większą rentowność od stref państwowych.

Ciekawym tworem łączącym obie strefy jest partnerstwo publiczno-prywatne, w którym to każdy z podmiotów odpowiada za ściśle określone zadania. Doskonałym przykładem takiego połączenia może stanowić Subic Industrial Estate (Filipiny), gdzie sektor prywatny odpowiedzialny jest za zarządzanie strefą i finanse wykładane na infrastrukturę wewnętrzną, z kolei państwa zajmuje się budową niezbędnej infrastruktury (mosty, budynki, drogi itp.).

Samo utworzenie strefy uprzywilejowanej ekonomicznie nie jest gwarantem zainteresowania przez inwestorów. Literatura przedmiotu dostarcza wiele determinantów wskazujących na atrakcyjność omawianych obszarów poza dostępem do surowców naturalnych oraz niskich kosztów pracy¹¹. Jednakże nie ulega wątpliwości, że każde państwo, które dąży do utworzenia strefy uprzywilejowanej ekonomicznie na swoich terenach, motywowane jest głównie osiągnięciem lepszych warunków rozwoju gospodarczego. Poprzez wdrażanie nowych technologii, jak i innowacyjnych systemów zarządzania docelowo państwa dążą do osiągnięcia przewagi konkurencyjnej.

Tabela 2. Rozmieszczenie stref uprzywilejowanych ekonomicznie w krajach rozwijających się i w krajach przechodzących transformację gospodarczą

REGION	STREFY PAŃSTWOWE	STREFY PRYWATNE	UDZIAŁ STREF PAŃSTWOWYCH (%)	UDZIAŁ STREF PRYWATNYCH (%)
Ameryka Płn. i Pd.	146	394	27	73
Azja i Pacyfik	435	556	44	56
Afryka Subsaharyjska	49	65	43	57
Bliski Wschód i Afryka Północna	173	40	81	19
Europa Środkowo-Wschodnia i Azja Środkowa	69	374	16	84
Razem	872	1429	38	62

Źródło: www.worldbank.org (dostęp 23.10.2016 r.)

¹⁰ www.worldbank.org (dostęp 23.10.2016 r.)

¹¹ R. Pastusiak, *Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarki*, Wydawnictwo Inuwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s.108.

III. WNIOSKI KOŃCOWE

Jak zostało to już niejednokrotnie podkreślone w niniejszym artykule, strefy uprzywilejowane nie są nowym narzędziem polityki gospodarczej krajów. Obszary uprzywilejowane mogą w dużym stopniu wpływać na rozwój gospodarki danego kraju, jak i również na kwestie inwestycyjne. Nie zmiennym celem głównych stref uprzywilejowanych jest dynamizacja rozwoju inwestycji oraz obniżenie stopy bezrobocia. Ten instrument polityczny zdobywa swą popularność poprzez swoistą prostotę działań oraz efektywność. Celem pierwszych utworzonych stref uprzywilejowanych było ożywienie gospodarki oraz wzrost w sektorze zatrudnienia, jednakże z perspektywy czasu zauważyć można zmienność w tym zakresie- odpowiedź na oczekiwania inwestorów. Bez wątpienia można stwierdzić, że strefy uprzywilejowane ekonomicznie stale ewoluują. Obecnie popularny jest światowy trend w obszarze rozwoju tych stref, wskazujący na kierunek tworzenia naturalnych platform, służących do zarządzania powiązań kooperacyjnych. Co może w przyszłości skutkować przekształceniem się w klastry.

Literatura

1. Bazydło A., Smętkowski M., Specjalne strefy ekonomiczne- światowe zróżnicowanie instrumentów, [w:] Kryńska E. (red.) Polskie specjalne strefy ekonomiczne- zamierzenia i efekty, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000,

2. Budzowski K.· Ekonomiczne problemy handlu międzynarodowego, Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne, Kraków 2008

3. Durski A., Strefy uprzywilejowane w gospodarce światowej, Sprawy Międzynarodowe, 1988, nr. 10.

4. Guangwen M., The Theory and Practise of Free Economic Zones: A case Stydt of Tianjin, Haidelberg 2003,

5. Pastusiak R., Specjalne strefy ekonomiczne jako stymulator rozwoju gospodarczego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011,

6. Wołodkiewicz-Donimirki Z., Specjalne strefy ekonomiczne w świecie, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz, 1994.

Inne:

1. Special Economic Zones, performance, lessons, learned, and implications for zone development, The World Bank Group, Washington 2008, no 26.

2. Worl Investment Report, Inited Nations, New York and Geneva 2002, s. 214.

Dokumenty:

Ustawa z dnia 20 marca 2002 roku o finansowym wsparciu inwestycji, Dz. U. z 2002 r. Nr 41, poz. 363 z późn. zm., Dz. U. z 2005 r. Nr 249, poz. 2104.

Strony internetowe:

www.worldbank.org (dostęp 23.10.2016 r.)

Стаття надійшла до редакції 04 березня 2019 р.